

Scientific Journal

VIRTUS

#43, April, 2020
published since 2014

2020

ISSN 2410-4388 (Print)
ISSN 2415-3133 (Online)

Scientific Journal *Virtus*

Issue # 43, April, 2020

Published since 2014

*Recommended for publication by the Council of
NGO "Sobornist" (the proceedings No.8, April 30, 2020).*

Founder: Scientific public organization
"Sobornist" (Ukraine).

Publisher: Center of Modern Pedagogy "Learning
Without Borders" (Canada).

Partners:

- + Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine);
- + Lugansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine);
- + Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
- + SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);
- + Consortium for Enhancement of Ukrainian Management Education (Ukraine);
- + Pomeranian Academy in Slupsk (Poland);
- + Baku Islamic University (Azerbaijan);
- + University of the town of Nish (Serbia);
- + Zielonogorski University (Poland);
- + Center of Modern Pedagogy "Learning Without Borders" (Canada).

*Virtus: Scientific Journal / Editor-in-
Chief M.A. Zhurba - April # 43,
2020. - 317 p.*

Editor-in-Chief:

Zhurba M.A., *Ph.D.*, professor, Head of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Deputy Editor-in-Chief:

Kuzmichenko I.O., *Ph.D.*, associate professor, Head of the Department of Humanities of SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);

Talishinski E.B., *Ph.D.*, associate professor, Head of the Department of Public Disciplines of the Baku Islamic University (Azerbaijan);

Starichenko E.V., Head of Analytical Department of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Mainhandling Editor:

Kravchenko Yu.V., Manager on international cooperation of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Journal Indexing:

✓ **Google Scholar** is a freely accessible web search engine that indexes the full text or metadata of scholarly literature across an array of publishing formats and disciplines. The Google Scholar index includes most peer-reviewed online academic journals and books, conference papers, theses and dissertations, preprints, abstracts, technical reports, and other scholarly literature, including court opinions and patents. Google Scholar's database contains roughly 389 million documents including articles, citations and patents making it the world's largest academic search engine.

✓ **Scientific Indexing Services (SIS) (USA)** is academic database which provides evaluation of prestigiousness of journals. The evaluation is carried out by considering the factors like paper originality, citation, editorial quality, and regularity & international presence.

✓ **Citefactor (USA)** is a service that provides access to quality controlled Open Access Journals. The Directory indexing of journal aims to be comprehensive and cover all open access scientific and scholarly journals that use an appropriate quality control system, and it will not be limited to particular languages or subject areas.

✓ **ResearchBib** is open access with high standard indexing database for researchers and publishers. Research Bible may freely index journals, research papers, call for papers, research position.

✓ **Scientific Journal Impact Factor (SJIFactor)** is an international, recognized platform for promoting scientific achievements, as well as supporting publishers and scientific communities interested in state-of-the art research activities in innovation and applied science areas.

Journal «Virtus» has been positively evaluated in the SJIF Journal Master List evaluation process. **SJIFactor = 4,494.**

✓ **Directory of Research Journal Indexing (DRJI)** is to increase the visibility and ease of use of open access scientific and scholarly journals thereby promoting their increased usage and impact. DRJI supply champion has access to global-renowned content in all discipline areas including magazine and journal articles. DRJI advocate, educate, and provide the central resource for indexing.

✓ **International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)** – academic database was organized with the aim of creating an open platform for scientific research around the world. IIJIF provides the necessary communication of scholars, editors, publishers and conference organizers, through its exclusive services: provides indexing of scientific journals (calculates the impact factor), forms a list of national/international conferences and journals.

**Certificate of Mass Media Registration:
KB № 21060-10860P from 24.11.2014 p.**

Journal Editorial Staff Contact Information.
e-mail: virtustoday@gmail.com
website: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua>

© Authors of the Articles, 2020.

© Scientific Journal «Virtus», 2020.

УДК 378.12/14

Шарлай Н.М.,

викладач кафедри фізіології, Українська медична стоматологічна академія, natasharlay38@gmail.com

Гриньова М.В.,член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, декан природничого факультету
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, grinovatv@gmail.com

Україна, м. Полтава

ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО БАЧЕННЯ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ (1881–1946)

У статті розглядаються періоди та напрямки науково-педагогічної діяльності О.О. Богомольця, обґрунтовано його внесок у розвиток вітчизняної медичної науки наприкінці XIX – на початку XX ст. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні історико-педагогічних аспектів становлення та розвитку ідей вищої медичної освіти у науково-педагогічній спадщині О.О. Богомольця, його внеску в розвиток вітчизняної медичної науки наприкінці XIX – на початку XX ст. Вирішення поставленої мети досягнуто шляхом вирішення таких завдань: проаналізувати основні віхи життєвого та творчого шляху О.О. Богомольця, систематизувати фактори, що визначили становлення його як вченого й особистості; охарактеризувати основні досягнення вченого у різних галузях медичної науки та класифікувати його основні публікації; вивчити специфіку викладацької діяльності О.О. Богомольця та його поглядів в умовах сьогодення. В результаті проведеного історичного аналізу описано біографічний нарис життя та професійної діяльності Олександра Богомольця, визначено хронологічні періоди професійної діяльності. Обґрунтовано внесок Олександра Богомольця у розвиток викладацької діяльності й фактори формування ідей професійної медичної освіти у науково-педагогічній спадщині. В процесі аналітичного пошуку встановлено необхідність трансформації ідей дослідника в нинішніх умовах реформування медичної галузі України. Система охорони здоров'я нині перебуває в пошуку шляхів виходу з кризової ситуації та побудови нової моделі, наближеної до європейських стандартів. І цей складний процес обов'язково потребує зміни парадигми базової середньої та вищої медичної освіти.

Ключові слова: О.О. Богомолець, галузі медичної освіти, педагогічні погляди, практичний метод, системний метод.

Постановка проблеми: За час існування незалежної України в системі медичної освіти актуальні численні проблеми, що призводять до зниження рівня знань і умінь майбутніх спеціалістів та негативно позначаються на якості освітніх послуг, міжнародному іміджі та конкурентоспроможності української системи вищої медичної освіти. В останні роки особистість О. Богомольця досліджували вітчизняні вчені: С. Комісаренко, Р. Торчевський, Ю. Дупленко та інші. Одночасно фактично нерозкритою залишається специфіка професійної діяльності О. Богомольця як викладача, педагога та суспільного діяча. Саме розв'язання цієї проблеми присвячено наше дослідження. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні історико-педагогічних аспектів становлення та розвитку ідей вищої медичної освіти у науково-педагогічній спадщині О. Богомольця, актуалізації його внеску в розвиток вітчизняної медичної науки наприкінці XIX – на початку XX ст.

Мета роботи. Проаналізувати основні віхи життєвого та творчого шляху О.О. Богомольця, систематизувати фактори, що визначили становлення його як вченого та особистості; охарактеризувати основні досягнення галузях медичної, педагогічної науки та класифікувати його основні публікації; вивчити специфіку викладацької діяльності О.О. Богомольця та трансформацію його поглядів в умовах сьогодення.

Наукова діяльність – це інтелектуальна діяльність, спрямована на використання нових знань. Основними формами наукової діяльності є фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

Наукова діяльність Олександра Олександровича Богомольця – це інтелектуальна, розумова праця, спрямована на здобуття і використання нових знань у галузі медицини.

Вклад основного матеріалу: Саратовські роки були найбільш плідними для Олександра Олександровича Богомольця як науковця. В той період він та його учні й послідовники заклали основи нової галузі в медичній науці – патофізіології. Кафедру загальної патології в Саратовському університеті Олександр Богомолець побудував практично на голому місці. Сам набрав штат, за власні кошти закупив наукові прилади (частину обладнання привіз із Франції). На момент відкриття нового навчального року кафедра, очолювана доктором Богомольцем, була вже повноцінною дослідницькою структурою. Невдовзі Олександр Олександрович Богомолець приготував план лекцій для студентів із патофізіології. Один із його студентів, Микола Солун (в майбутньому – заслужений лікар СРСР), пригадував, що молодий викладач, який був лише на кілька років старший від самих студентів, здавалося б, не володів лекторськими навичками. Але, за його словами, відзначався винятковою

здатністю «не тільки повідомляти студентам певний обсяг важливих фактів і принципів, а й спрямовувати на шлях справжнього знання і розуміння». Фахові якості професора Богомольця, його здатність простою мовою на підставі свіжих прикладів з власного досвіду пояснити складні речі, зробили його популярним серед студентів.

В 1917 році доктор Богомолец очолив саратовські Вищі жіночі медичні курси. У жовтні 1918 року, продовжуючи завідувати кафедрою в Саратовському університеті, професор Богомолец створює першу свою науково-дослідну установу – Державний інститут мікробіології та епідеміології Південно Східної Росії («Мікроб»). Це був також перший у Росії медичний науково-дослідний заклад. Московські роки: 1925 року доктор Олександр Богомолец був призначений завідувачем кафедрою патологічної фізіології 2-го Московського університету. В Москві він створює відділення експериментальної патології в Інституті з вивчення вищої нервової діяльності при Комуністичній академії [3, с.31]. Олександр Богомолец узяв участь у створенні першого у світі Інституту гематології та переливання крові (нині – Гематологічний науковий центр Міздрову, який очолив після смерті його першого директора – Олександра Олександровича Богданова (1873–1928). Там під його керівництвом була розроблена унікальна методика консервації донорської крові, яка й досі застосовується практично без змін. Тоді ж Олександр Богомолец та його учні встановили універсальний донорський характер першої групи крові. Цим інститутом Богомолец продовжував керувати до 1931 року – вже будучи президентом Академії наук УРСР.

В Москві Олександр Богомолец створив також онкологічну лабораторію при Московському міськздороввідділі та взяв активну участь у створенні Інституту функціональної діагностики та експериментальної терапії.

У цей період ним були написані праці «Вступ до вчення про конституції та діатези» (два видання, 1928), «Криза ендокринології» (1927), «Загадка смерті» (1927), «Про вегетативні центри обміну» (1928), «Набряк. Нарис патогенезу» (1928), «Артеріальна гіпертонія. Нарис патогенезу» (1929). У Москві Олександр Богомолец значно переробив і розширив підручник «Патологічна фізіологія» (3-є видання, 1929) [2, с.252].

В 1930 році Олександр Богомолец був обраний президентом Академії Наук УРСР. У Київський період діяльності особливо яскраво проявляється талант Олександра Олександровича як організатора науки, його багатогранні наукові інтереси, здатність згуртувати вчених і сприяти зростанню наукових кадрів, вміння тактовно поєднувати наукову роботу з державною, політичною та громадською діяльністю. Переїхавши з групою учнів до Києва, створив Інститут експериментальної біології та патології Наркомату охорони здоров'я УРСР і Інститут клінічної фізіології.

Його учні публікують ряд монографій з'являються нові покоління його школи (О. Богомолец, П. Морчук, С. Король, В. Комісаренко та багато інших). Розширюється зв'язок і підвищується авторитет створення ним інститутів і вітчизняних та закордонних наукових школах.

Новообраний президент АН УРСР провів повну перебудову її структури: на базі розрізнених кафедр і лабораторій створюються цілі науково-дослідні установи

(інститути). До роботи в них були залучені молоді перспективні вчені. Структура АН України, яку заклав Олександр Богомолец, у загальних рисах зберігається й досі.

О.О. Богомолец прискіпливо підходив до формування своєї наукової школи, добору своїх учнів, не любив випадкових, безініціативних людей. Він вважав, що випадкові люди в науці, які не мають до неї інтересу, любові, вносять у науку небезпечну дисгармонію. Учений також дбав про те, щоб кожен член колективу, кожен учень був ініціативним, оригінальним у пошуках нових відкриттів. Учений писав, що наука є справою колективною, що це зусилля багатьох людей. І якщо серце холодне або працює в холостому ході, то обов'язково чекай збою. Як згадує його учень Р. Перельман, О.О. Богомолец успіхи й досягнення своїх підопічних сприймав, як свої власні, й часто радів їм більше, ніж своїм особистим [1, с.43].

Як зазначає Н.Е. Піцик, О.О. Богомолец вважав, що в науці колектив завжди сильніший, ніж талановитий один дослідник. Тому О.О. Богомолец любив повторювати: «Я не можу уявити собі наукові пошуки поза колективом» [4, с.251].

В Києві Олександр Богомолец заснував «Фізіологічний журнал» АН УРСР. Організовував щорічні широкі наукові конференції з найактуальніших проблем медицини, брав участь у редагуванні багатьох наукових збірників.

У 1941 році, за кілька місяців до початку радянсько-німецької війни, Олександр Богомолец створив Київський диспансер боротьби з передчасною старістю. На його базі пізніше був утворений Інститут геронтології.

За два роки до створення диспансеру академік випустив брошуру «Подовження життя». В ній він науково обґрунтовував можливість і реальність тривання людського життя протягом 100 і більше років. Деякі ідеї, викладені в ній, Олександр Богомолец почав розробляти ще в Саратові.

В підсумку Олександр Богомолец перетворив Київ на один із найпрестижніших наукових центрів СРСР. Працездатність Олександра Богомольця була феноменальною. Встигаючи керувати усіма підпорядкованими йому науковими установами, академік писав свої статті та наукові праці ночами.

Заслуги Олександра Олександровича Богомольця перед наукою були визнані радянською владою. Президент Академії наук Української РСР, віце-президент Академії наук СРСР, Герой Соціалістичної праці, лауреат Сталінської премії, заступник голови Верховної Ради УРСР, кавалер орденів Леніна, Трудового Червоного прапора і Вітчизняної війни – всіх цих почесностей і звань академік Богомолец досяг у супереч своєму дворянському походженню [4, с.18].

Висновки: Проблема актуалізації науково-педагогічних поглядів О.О. Богомольця знайшла широке висвітлення у педагогічних, медичних та історичних дослідженнях, але при цьому не вирішеним залишається питання впровадження ним ідей вищої медичної освіти та в період кінця XIX початку XX ст. Як показує аналіз історіографічних джерел, педагогічні винаходи О.О. Богомольця мають важливе значення для перспективи методики викладання медичної науки в умовах сучасної України.

Література

1. Архів Академії наук УРСР. – Ф. 10, оп. 8392, spr. 3, арк. 3.
2. Мартич Ю. Олександр Богомолець / Юрій Мартич. – К.: Вид-во Акад. наук УРСР, 1951. – 252 с.
3. Медведєва Н.Б. О.О. Богомолець – видатний радянський вчений. – К.: 1950. –31 с
4. Піщук Н.Е. А.А. Богомолець / Н.Е. Піщук. – М.: Наука, 1970. – 271 с.

References

1. Arhiv Akademiyi nauk URSR. – F. 10, op. 8392, spr. 3, ark. 43.
2. Martich Yu. Oleksandr Bogomolec / Yuriy Martich. – K.: Vid-vo Akad. nauk URSR, 1951. – 252 s.
3. Medvedyeva N.B. O.O. Bogomolec – vidatnij radyanskyj vchenij. – K.: 1950. –31 s
4. Pischuk N.E. A.A. Bogomolec / N.E. Pischuk. – M.: Nauka, 1970. – 271 s.

Sharlay N.N.,

Lecturer, Department of Physiology, Ukrainian Medical Dental Academy, natasharlay38@gmail.com

Grynova M.V.,

Corresponding Member of NAPN of Ukraine, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Natural Sciences of the Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko, grinovamv@gmail.com

Ukraine, Poltava

HISTORIOGRAPHIC ANALYSIS OF THE SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL VISION OF**A.A. BOGOMOLETS (1881–1946)**

The article discusses the periods and directions of the scientific and pedagogical activity of A.A. Bogomolets, his contribution to the development of domestic medical science in the late XIX – early XX centuries. The purpose of the study is to justify the historical and pedagogical aspects of the formation and development of the ideas of higher medical education in the scientific and pedagogical heritage of A.A. Bogomolets, his contribution to the development of domestic medical science in the late XIX – early XX centuries. The solution of this goal was achieved by solving the following tasks: to analyze the main milestones of the life and career of A.A. Bogomolets, systematize the factors that determined his becoming a scientist and person; characterize the main achievements of the scientist in various fields of medical science and classify his main publications; to study the specifics of the teaching activities of the Bogomolets and his views in today's conditions.

As a result of the historical analysis, a biographical sketch of the life and professional activities of Alexander Bogomolets is described, the chronological periods of professional activity are determined. The contribution of Alexander Bogomolets to the development of teaching and the factors in the formation of the ideas of professional medical education in the scientific and pedagogical heritage is justified. In the process of an analytical search, the need for transforming the researcher's ideas in the current conditions of reforming the medical industry of Ukraine is established. The healthcare system is currently in search of ways out of the crisis and build a new model that is close to European standards. And this complex process necessarily requires a paradigm shift in basic secondary and higher medical education.

Key words: A.A. Bogomolets, areas of medical education, pedagogical views, practical method, systemic method.

